

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-17>

УДК 364:314.151.3-054.73:314.31(045)

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ТА СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ В УМОВАХ ВІЙНИ

SOCIAL SUPPORT AND SOCIAL SERVICES FOR INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN THE CONDITIONS OF WAR

Павлюк Тетяна Іванівна

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5300-3588>

Середницька Людмила Петрівна

старший викладач,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державний торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7730-0963>

Pavlyuk Tetiana, Serednytska Liudmyla

Vinnitsia Institute of Trade and Economics
State University of Trade and Economics

Стаття присвячена дослідженню соціальної підтримки внутрішньо переміщеним особам в умовах війни. Війна росії проти України змусила мільйони громадян переміститися в більш безпечні території нашої держави, що спричинило збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб. Це призвело до виникнення нових проблем у соціальній сфері, передусім грошової допомоги, медичної допомоги, відновлення пенсійних виплат, забезпечення житлом, працевлаштування тощо. Соціальний захист направлений на забезпечення громадян необхідними благами для задоволення потреб, особливо в умовах повномасштабної війни. Розкрито зміст та особливості соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні протягом 2014–2022 рр. Досліджено теоретичні засади соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Проаналізовано соціальну підтримку внутрішньо переміщених осіб в Україні. Запропоновано підходи до формування механізму соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Ключові слова: соціальна підтримка, соціальний захист, внутрішньо переміщені особи, фінансова допомога, пільги, соціальні виплати, психологічна допомога.

Russia's war against Ukraine forced millions of citizens to move to safer areas of our country, which caused an increase in the number of internally displaced persons. This led to the emergence of new problems in the social sphere, primarily monetary assistance, medical assistance, restoration of pension payments, housing, employment, etc. Social protection is aimed at providing citizens with the necessary goods to meet their needs, especially in conditions of full-scale war. Therefore, social support of internally displaced persons today requires further research and is particularly relevant. In Ukraine, the term "internally displaced person" appeared for the first time in 2014 in connection with the Russian-Ukrainian war, as a result of which people were forced to leave the temporarily occupied territories of the Donetsk and Luhansk regions of Ukraine and the Autonomous Republic of Crimea. As of the end of January 2023, the Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine records about 5 million internally displaced persons. Among fairly passive tools (payments and assistance), it is worth noting active tools, that is, those that stimulate an internally displaced person to take an active part in the economic life of the state, especially in the current situation, that is, to create added value at the workplace. The purpose of the article is to reveal the content and features of social support for internally displaced persons in Ukraine. In accordance with the set goal, the following issues were considered in the work: the theoretical foundations of social support for internally displaced persons were investigated; analyzed the social support of internally displaced persons in Ukraine. The object of the study is the processes of social support of internally displaced persons; the subject of the study is

the improvement of the efficiency of the provision of social services in support of internally displaced persons. The basis of the article is general and special methods: analysis, mathematical, statistical, comparison, synthesis and systematization of regulatory and legal documents, scientific literature, as well as research results of international organizations.

Keywords: social support, social protection, internally displaced persons, financial assistance, benefits, social benefits, psychological assistance.

Постановка проблеми. Основним Законом держави є Конституція яка визначає основну спрямованість держави – права та обов'язки громадян та є гарантом життя та здоров'я громадян їх честі, гідності та безпеки. Війна росії проти України змусила мільйони громадян переміститися в більш безпечні території нашої держави, що спричинило збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб. Це призвело до виникнення нових проблем у соціальній сфері, щодо надання соціальних послуг, передусім грошової допомоги, медичної допомоги, відновлення пенсійних виплат, забезпечення житлом, працевлаштування тощо. Соціальний захист направлений на забезпечення громадян необхідними благами для задоволення потреб, особливо в умовах повномасштабної війни. Тому соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб на сьогоднішній день потребує подальшого дослідження і є особливо актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням соціального захисту населення займаються багато науковців в Україні та світі. Серед вітчизняних науковців що займаються дослідженням внутрішньо переміщених осіб можна виділити К. Є. Гожда, О. П. Рекотова [10], Л. Р. Наливайко, А. Ф. Орешкова [14], М. М. Сірант [15] та багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак питання соціальної підтримки та надання соціальних послуг в умовах війни стало ще більш актуальним після вторгнення росії на територію України у 2022 році і потребує більш детального дослідження.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження особливостей соціальної підтримки та ефективності надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам в Україні. Відповідно до поставленої мети необхідно виконати ряд завдань: проаналізувати теоретичні засади соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб; дослідити соціальну підтримку внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішення і задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є важли-

вою складовою діяльності працівників соціальної сфери, особливо у сучасних українських реаліях. Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило критичне зростання кількості внутрішньо переміщених осіб та актуалізувало необхідність соціальної підтримки цієї вразливої верстви населення. Це громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах та мають право на постійне проживання в Україні, які були вимушені залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

В Україні вперше термін «внутрішньо переміщена особа» з'явився у 2014 році у зв'язку з російсько-українською війною, внаслідок якої люди були змушені покинути тимчасово окуповані території Донецької та Луганської областей України та АР Крим. Станом на кінець січня 2023 року на обліку Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України перебуває близько 5 мільйонів внутрішньо переміщених осіб. Такі цифри свідчать про знедолені людські життя, полишені та зруйновані домівки, про втрачене дитинство для дітей, які змушені були тікати від війни, втрачені можливості для їх батьків, які понесли величезні витрати та рушили у невідоме, зростання соціальної напруги в державі, а також непомірне навантаження на державний бюджет, оскільки держава виступає гарантом прав і свобод людей, їх майнових інтересів і має забезпечити захист і життєво-необхідні умови ВПО.

Враховуючи вищезазначене, соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб стає необхідним інструментом реалізації бюджетної, соціальної та економічної політики держави на сучасному етапі розвитку країни та предметом наукових досліджень, що обумовило актуальність теоретичного обґрунтування основних засад соціальної підтримки ВПО.

У зв'язку з нападом росії на Україну з 24 лютого 2022 року понад 5 млн україн-

ців були змушені переселитися в безпечніші області країни, тому ми можемо спостерігати значне збільшення ВПО (рис. 1).

Наразі питання сприяння інтеграції ВПО через усунення перешкод у реалізації їх прав та основоположних свобод, забезпечення повного доступу до адміністративних, соціальних, культурних та інших послуг, а також створення умов для розвитку потенціалу та посилення спроможності ВПО у приймаючих територіальних громадах є найбільш актуальним.

Для аналізу заходів держави у фінансовому та матеріальному забезпеченні ВПО дані щодо виплат, компенсацій та ін. грошових інструментів систематизовано у таблиці 1.

Таким чином, можна стверджувати, що хоча виплати внутрішньо переміщеним особам за ледь покривають елементарні життєвонеобхідні потреби, проте ці кошти все одно виступають фінансовою підтримкою для сімей та осіб, що були вимушено переміщені, втратили свої робочі місця та засоби до існування. Варто зауважити, що навіть такі незначні виплати для окремо взятої людини в сукупності створюють непомірний тягар для Державного бюджету. Тому такий фінансовий інструмент, який має суттєвий соціальний ефект, має сприйматися внутрішньо переміщеною особою як тимчасова точка опори для подальшого зростання і реалізації трудового потенціалу. ВПО має розуміти, що це інструмент, за отримання і ефективного використання якого, вона персонально несе відповідальність перед собою, перед майбутнім країни і тими, хто боронить нашу державу. Серед

достатньо пасивних інструментів (виплати і допомоги) варто відзначити і активні інструменти, тобто ті, які стимулюють внутрішню переміщену особу брати активну участь в економічному житті держави, особливо в теперішній ситуації, тобто створювати додану вартість на робочому місці. Компенсація роботодавцям за працевлаштування ВПО та компенсацію витрат роботодавця на підготовку та підвищення кваліфікації осіб з числа безробітних даної категорії громадян сприяють долученню їх до суспільно-корисної праці і зниження утриманських настроїв.

Також супутній аналіз НПА дає підстави говорити про відсутність єдиної державної програми соціальної підтримки ВПО, на кшталт Програми «Молодь України» [8], тобто відсутність чітко визначеної соціальної проблеми та заходів її вирішення, джерел фінансування та відповідальних осіб, які б мали реалізувати певні очікувані результати. Натомість існують окремі НПА, які безпосередньо регулюють окремі питання соціальної підтримки ВПО, або в тій чи іншій мірі опосередковано стосуються соціальної підтримки ВПО.

Ще однією складовою соціальної підтримки ВПО є соціальне обслуговування. Проведений аналіз статистичних та офіційних джерел дав змогу виокремити наступні соціальні послуги для ВПО, реалізовані за час російської агресії в Україні, зокрема: послуга отримання статусу ВПО (онлайн в Дії / оффлайн), інформаційно-консультаційні та психологічні послуги, медичні послуги, послуги забезпечення тимчасовим житлом, забезпечення харчування, освітні послуги для ВПО. Зміст

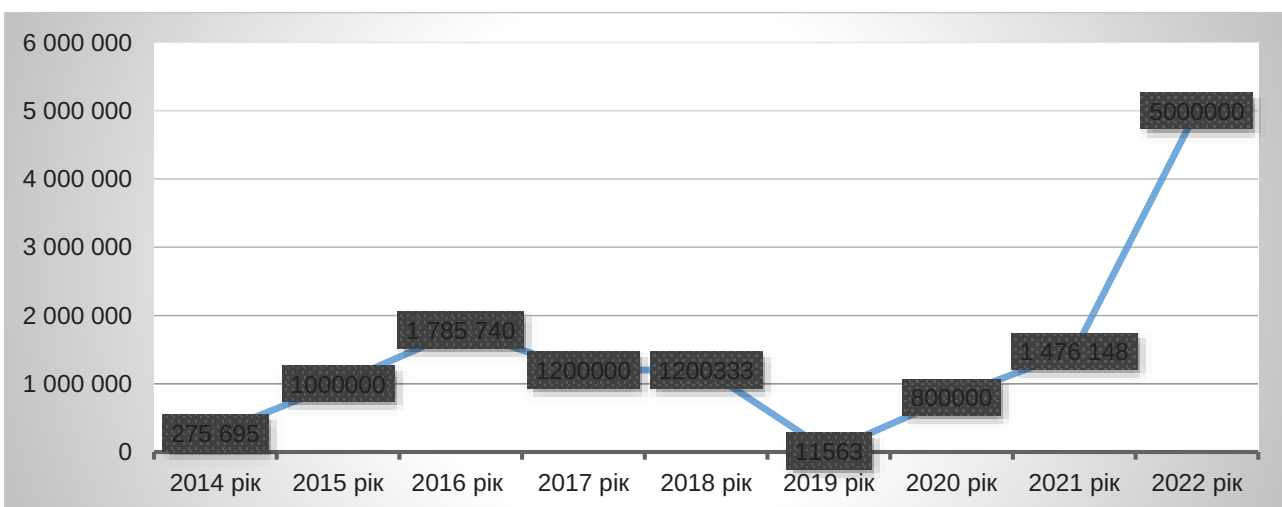

Рис. 1. Динаміка кількості ВПО у 2014–2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [11–13]

Таблиця 1

Види та обсяги матеріальної допомоги ВПО як складова соціальної підтримки

Вид матеріальної допомоги	Обсяг (грн.)	НПА
Гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: - створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні.		Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України № 1706-VII від 20.10.2014; зі змін. і доп. від 22.10.2022. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text
Гарантії ВПО у сфері соціального страхування на випадок безробіття: - мінімальний розмір, не може перевищувати 150% мінімальної заробітної плати на 1 січня календарного року	9750	Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття. Закон України № 1533-III від 02.03.2000; зі змін. і доп. від 21.09.2022. https://ips.ligazakon.net/document/view/t001533?an=2
Виплати щомісячної допомоги на проживання ВПО: - для здорових дорослих людей; - на кожну дитину або дорослого з інвалідністю.	2000 3000	Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text
Компенсація родинам, які прихистили в своїх домівках вимушених переселенців: - відшкодування комунальних платежів на особув місяць	450	Про порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 № 333, у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 № 490 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text
Компенсації роботодавцям за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб: - допомога надавалася протягом двох місяців за кожного працівника-переселенця та стала важливою складовою підтримки переселенців.	6700	Про порядок надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. №331 і від 20 березня 2022 о. № 332 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2022-%D0%BF#n30
Пільги ВПО у сфері освіти: - особа має право на продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування		Про вищу освіту. Закон України № 37-38, ст.2004, доповнений новою статтею 57-1 «Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану». https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text
Пільги ВПО під час проведення антитерористичної операції: - житлова субсидія, - право на безкоштовне пільгове житло, - право на земельну ділянку, - пільга по кредитах.		Про забезпечення прав і свобод. Закон України № 1, ст.1, 2015. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text

Джерело: сформовано автором на основі [2–9]

та оцінка послуг соціального обслуговування ВПО наведено у таблиці 2.

Соціальне обслуговування та соціальні послуги дали можливість ВПО отримати найнеобхідніші послуги для виживання та орієнтації (інформаційної, психологічної, соціальної) в нових умовах, в нових для ВПО містах і селах.

Аналіз та оцінка потреб ВПО є механізмом підвищення ефективності, адресності та результативності соціальної підтримки. Знаючи потреби ВПО, соціальна підтримка набуває більш окресленого, систематизованого та фінансово вираженого характеру. Наявність інформації про «що» і «кому» потрібно дає можливість оперативного реагування і задоволення потреби.

Дослідження інформаційних джерел дало змогу систематизувати ієрархію основних потреб ВПО. Базовий рівень становлять потреби «виживання» - їжа, одяг, місце проживання, медична та соціальна допомога та безпека життя. Після задоволення в їжі та одязі, однією з основних потреб, які виникають у ВПО залишається потреба у житлі тих, хто не може собі придбати його за власний кошт. На рис. 2 зображено кількість ВПО, які проживають в орендованому житлі.

Важливим кроком соціальної підтримки постраждалих в наслідок війни з російською федерацією стало започаткування програми придбання житла та втрачених матеріальних цінностей.

Таблиця 2

Соціальні послуги як складова соціальної підтримки ВПО

	Послуга	Сутність її реалізації для ВПО
1	послуга отримання статусу ВПО (онлайн в Дії/офлайн)	інформаційний додаток «Дія», який разом із Міністерством цифрової трансформації спростив послугу щодо отримання соціальної допомоги та довідки внутрішньо переміщених осіб, протягом кількох днів;
2	інформаційно-консультаційні та психологічні послуги	- консультації фахівців (соціальні працівники, психологи, юристи), переадресація (до компетентних соціальних та інших служб), ксерокопії та сканування документів (для відновлення документів, отримання соціальних виплат тощо); - запис інформації на зовнішні носії (для надсилання в компетентні органи для відновлення документів, отримання соціальних виплат тощо); - зв'язок з близькими (через телефон, соціальні мережі, електронну пошту тощо), надання можливості для перегляду оперативних новин з рідного міста, надання можливостей для перегляду розкладу руху транспорту (потяги, автобуси), придбання квитків; - послуги інформування не лише на місцевих, а й на регіональному рівнях, на сайтах Міністерства соціальної політики України, Кабінету Міністрів України та інших державних офіційних джерел, інформування щодо звернень ВПО з питань відновлення документів, переоформлення пенсій, грошової допомоги тощо;
3	медичні послуги	Забезпечення можливості і доступності отримання ВПО гарантованого державою пакету медичних послуг та ліків (Програма медичних гарантій), знято обмеження щодо необхідності наявності декларації з лікарем для отримання електронного направлення, електронного рецепта та необхідності реєстрації в даному ЗОЗі;
4	забезпечення тимчасовим житлом	переобладнання та обладнання державних і комунальних закладів під місця для проживання ВПО (залів та кабінетів у школах, садочках, університетах), ремонти у гуртожитках; ведення інформаційної бази щодо наявності місць ночівлі та тимчасового прихистку для ВПО;
5	забезпечення харчування	Заклади харчування державного та відомчого підпорядкування готували їжу та харчові набори для ВПО, працювали без вихідних та доплат; безкоштовне харчування дітей ВПО у школах;
6	освітні послуги для ВПО	послуги дистанційної освіти, можливість закінчити школу дистанційно

Джерело: систематизовано автором

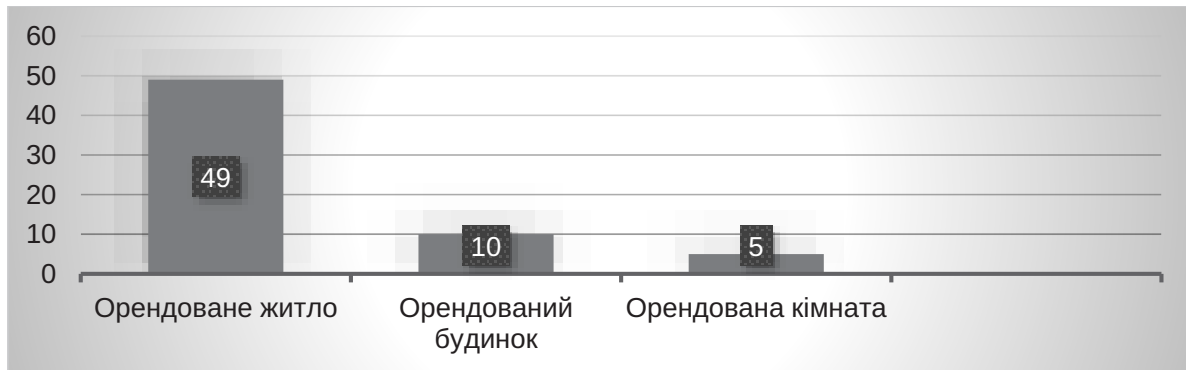

Рис. 2. Оренда приміщень ВПО [12; 13]

Наступна за ієрархією потреба ВПО – допомога у пошуку робочого місця. За останній період лише 46% з переміщених осіб, вдалось знайти роботу на новому місці проживання. Одна з проблем – це нестача вакансій взагалі (64%) та низький рівень заробітної плати – 56%, що впливає на добробут.

Юридичні консультації щодо бізнесу – щодо релокації бізнесу, переміщення. В ході дослідження статистичних даних та інформаційних джерел вдалося систематизувати низку проблем, пов'язаних з соціальною підтримкою ВПО, аналітично-наукового, організаційного та фінансового характеру. Зокрема, це оцінка потреб ВПО, нездатність державних соціальних установ оперативно реагувати на проблеми ВПО, недостатня кількість фахівців у соціальній сфері, обмеженість бюджетних коштів.

Варто зазначити, що обмеженість обсягу роботи дає лише можливість наочно представити методика оцінки соціальної підтримки ВПО в Україні та визначити напрями для подальшого ґрунтового аналізу.

Висновки. Основними висновками проведеного аналізу варто визначити: обґрун-

тованість та необхідність аналізу соціальної підтримки ВПО, збір та оцінка інформації дає можливість науково підходити до планування та пошуку джерел фінансової та матеріальної підтримки ВПО; дає можливість оцінки ситуації соціальної напруги, особливо у часи воєнного стану; визначення основних напрямів та потреби в соціальній підтримці ВПО на майбутнє; динаміку зростання кількості офіційно зареєстрованих ВПО, що є негативним трендом з точки зору як соціальної, так і економічної політики країни; інструменти матеріальної допомоги соціальної підтримки диверсифіковані, це і гарантії, виплати, пільги та компенсації, проте у абсолютних обсягах та відносних щодо зростання цін та вартості життя ці суми ледь покривають життєво-необхідні потреби для окремо взятих ВПО, разом з цим в сукупності ці витрати створюють тиск на Державний бюджет; базовими потребами ВПО, на які спрямовуються кошти соціальної підтримки є гуманітарні (їжа та одяг), медичні, житлові, юридичні (документи), психологічні; в ході реалізації соціальної підтримки ВПО виявлено ряд проблем аналітично-наукового, організаційного та фінансового характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Дата звернення: 29.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#top> (дата звернення: 15.12.2022).
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2126-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text> (дата звернення: 15.02.2023).
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t001533?an=2> (дата звернення: 15.02.2023).
5. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.02.2023).

6. Про порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 № 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.02.2023).

7. Про порядок надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2022-%D0%BF#n30> (дата звернення: 15.02.2023).

8. Про затвердження Державної цільової соціальної програми "Молодь України" на 2021-2025 роки та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 № 579. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621> (дата звернення: 15.02.2023).

9. Виплати щомісячної допомоги на проживання ВПО: хто має право. URL: <https://bukoda.gov.ua/news/vuplaty-shchomisiachnoi-dopomohy-na-prozhyvannia-vpo-khto-maie-pravo> (дата звернення: 15.02.2023).

10. Гожда К. Є., Рекотова О. П. Генезис внутрішньо переміщених осіб. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 659–662.

11. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/> (дата звернення: 15.02.2023).

12. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.02.2023).

13. Звіт національної системи моніторингу ситуації з внутрішньо переміщеними особами. Червень 2019 р. С. 4–7. Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України. URL: http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_14_ukr_web.pdf (дата звернення: 15.02.2023).

14. Наливайко Л. Р., Орешко А. Ф. Правові засади реалізації права внутрішньо переміщених осіб на працю: проблеми теорії та практики. *Матеріали наукового семінару «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування»* (Дніпро, 8 грудня 2017 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 572 с.

15. Сірант М. М. Біженці та внутрішньо переміщені особи: співвідношення понять. *Митна справа*. 2015. № 2 (98). С. 154–159.

16. ЮНІСЕФ – українцям: програма грошової допомоги Спільно. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/> (дата звернення: 15.02.2023).

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: official text. Kyiv: KM, 2013. 96 p. (in Ukrainian)
2. On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons: Law of Ukraine № 1706-VII (2014, October 20). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#top>. (in Ukrainian)
3. On making changes to some laws of Ukraine regarding state guarantees in conditions of martial law, state of emergency or state of emergency: Law of Ukraine № 2126-XI (2022, March 15). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text>. (in Ukrainian)
4. On mandatory state social insurance in case of unemployment: Law of Ukraine № 1533-III. (2000 March 2). Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t001533?an=2>. (in Ukrainian)
5. Some issues of payment of housing allowance to internally displaced persons: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 332 (2022 March 20). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>. (in Ukrainian)
6. On the procedure for compensation of expenses for temporary accommodation of internally displaced persons who moved during the period of martial law: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 333 (2022, March 19.) Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text>. (in Ukrainian)
7. On the procedure for providing the employer with compensation for labor costs for the employment of internally displaced persons as a result of hostilities during martial law in Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 331 (2022, March 20) Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2022-%D0%BF#n30>. (in Ukrainian)
8. On the approval of the State targeted social program "Youth of Ukraine" for 2021-2025 and amendments to some acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 579 (2021.02.06). Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>. (in Ukrainian)

9. Vyplaty shchomisiachnoi dopomohy na prozhyvannia VPO: khto maie pravo [Payments of monthly housing allowance for IDPs: who is entitled]. Available at: <https://bukoda.gov.ua/news/vyplaty-shchomisiachnoi-dopomohy-na-prozhyvannia-vpo-khto-maie-pravo> (in Ukrainian)
10. Gozhda K. E., Rekotova O. P. (2018) Genezis vnutrishno peremischenih osib [Genesis of internally displaced persons]. *Molodiy vcheniy*, vol. 4 (56), pp. 659–662. (in Ukrainian)
11. State Employment Service. [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/> (in Ukrainian)
12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Derzhavna sluzhba zainiatosti]. Available at: [https://www.ukrstat.gov.ua.](https://www.ukrstat.gov.ua/) (in Ukrainian)
13. Zvit natsionalnoi systemy monitorynhu sytuatsii z vnutrishno peremishchenymy osobamy [Report of the national monitoring system of the situation with internally displaced persons]. *Ministerstvo z pytan tymchasovo okupovanykh terytorii ta vnutrishno peremishchenykh osib Ukrainy*. Available at: http://iom.org.ua/sites/default/files/nms_round_14_ukr_web.pdf. (in Ukrainian)
14. Nalivayko L. R., Oreshko A. F. (2018). Pravovi zasadi realizatsiyi prava vnutrishno peremischenih osib na pratsyu: problemi teorii ta praktiki [Legal principles of implementation of the right of internally displaced persons to work: problems of theory and practice]. *Materiali naukovogo seminaru «Aktualni problemi derzhavotvorennya, pravotvorennya ta pravozastosuvannya» (Dnipro, 8 grudnya 2017)* Dnipro: Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 572. (in Ukrainian)
15. Sirant M. M. (2015). Bizhentsi ta vnutrishno peremischeni osobi: spivvidnoshennya ponyat [Refugees and internally displaced persons: relationship of concepts]. *Mitna sprava*, vol. 2 (98), pp. 154–159. (in Ukrainian)
16. YuNISEF – ukraintsiam: prohrama hroshovoi dopomohy Spilno. [UNICEF – Ukrainians: program of monetary assistance Together]. Available at: <https://www.unicef.org/ukraine>. (in Ukrainian)